

Myšlení (a myšlenka)

Když myslíme, je tu vždy náš výkon, tj. naše vykonávání myšlení, naše myšlenková aktivita, práce, a potom to, k čemu se naše vykonávané myšlení vztahuje, ale co není ani jeho součástí, ani jeho složkou. Tomu říkáme, že myšlení má intencionální charakter; konkrétně to znamená, že naše myšlení není jen to, čím vsutku jest, ale že přesahuje, překračuje samo sebe tím, jak mívá mimo sebe – obvykle se říká: ke svému předmětu. Tím „předmětem“ ovšem vůbec nemusí být žádná „věc“, tj. předmětná skutečnost, na kterou je možno si sáhnout, kterou lze vidět a eventuálně vyfotografovat, kterou lze slyšet a eventuálně nahrát atd. atd. Důraz na takové „věci“ je ostatně poměrně recentní; začali jej prosazovat někteří filosofové a největší význam jim přisuzují zejména přírodní vědy. Ale už od samých počátků filosofie (a tedy od počátků pojmově strukturovaného myšlení) měli právě nejbystřejší myslitelé dost jasno v tom, že jsou také „věci“, které nemají zmíněný charakter, a velmi často jim přisuzovali větší, zásadnější a základnější význam. Nicméně je pravda, že i v tom případě na takové věci-nevěci mysleli jako na „věci sui generis“, na jakési zvláštní „předměty“. Obvykle se později o takových zvláštních „věcech“ mluvilo jako o předmětech „ideálních“, a to zejména proto, že Platón vymyslel celý zvláštní svět věčných „idejí“, které představují dokonce „pravou skutečnost“ (nechávám tu stranou, zda učení o idejích je vsutku Platónovo – Aristoteles je v každém případě Platónovi připisuje). Ale právě na tomto případě můžeme demonstrovat, jak myšlenka idejí má jakousi vlastní váhu či spíše platnost, a to bez ohledu na to, jak ji Platón podává, protože my ji můžeme třeba i opravovat, revidovat, rekonstruovat v nových myšlenkových kontextech, takže to určitě už není myšlenka Platónova, a není to také pouhý pojem, ba ani společná konstrukce několika pojmů. A docela jistě to není jen subjektivní záležitost, pouhá složka či součást našich myšlenkových výkonů. A tuto myšlenku je možno sledovat různými směry, spojovat ji s rozličnými předpoklady i důsledky a rozmanitě ji interpretovat. Myšlenka v tomto smyslu není ani pojmová konstrukce jako třeba pojetí trojúhelníku nebo krychle, ani žádný proud vědomí, a už vůbec to není žádná „věc“, žádný „předmět“, „objekt“. Má v sobě jakousi utajenou energii, jíž nás dokáže strhnout a vést, a to třeba jen na zkoušku, jen jako „metodicky“ přijatá a do důsledků sledovaná – a třeba později odmítnutá a odložená.

(Písek, 011111-2.)